Առանձնացած ի Նովիսադ, հեռու Մատենադարանէ, կ'ապրէր Հ. Մէնէվիշեան իր Բառարանին համար, որքան զբաղումները թոյլ կու տային:

Հիւանդութիւն մը, շաքարախտ, որ բունած էր իր մէջ, հակառակ ամէն զգուշութեան, կը գործէր իր աւերները: Վատուժած էին վերջին տարիները իր աչքերը: Տարւոյս, 1936ի ամառը անցուց Վիեննա, եղբարց շրջանակին մէջ: Տկարատես էին աչքերը, դանդաղած քայլերը: Վերադառնալով Նովիսադ, պաղատութիւն մը, որ անուշադրութեան կ'առնուի, կ'առթէ Թոքատապ: Իր տկար ոյժերը անզօր կ'ըլլան դիմադրութեան: Եւ Հ. Մէնէվիշեան զոհ կ'երթայ հիւանդութեան, նոյեմբեր 14ի արշալոյսին, կազդուրուած հոգեպէս:

Ցիշատակ Արդարոյն օրհնութեամբ եղիցի:

Հ. Ն. Ա.

"ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ„Ի 50 ԱՄԵԱՅ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆԿԸ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՑ առաջիկայ թուով կը բոլորէ իր գոյութեան 50 ամեայ շրջանը:

Այս առթիւ փափագեցաւ խմբագրութիւնս կցել պրակիս ոտանաւորներ 50 ամեայ բովանդակութեան Յանկը, ուր ներկայացուէին Քաշագիտական յօդուածները նաեւ գիրուածներուն թարգմանութեանմէ:

Տպագրութեան դժուարութիւնը թոյլ չտուին մեզ իրագործել մեր փափագը: Յուսով ենք, սակայն, թէ պիտի յաջողինք յընթացս 1937 տարւոյ լոյս ընծայել զայն առանձին պրակով, որ պիտի կոչուի "Յառնիլուած 1936 տարեշրջանին„ եւ առաքել մեր բաժանորդներուն հոգեպէս ընծայ:

Խմբագրութիւն
"ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ„ի:

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹ

ԹԻՒ 10—12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ—ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ Թ. ՏԱՐԻ 1936

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՏԵՍԼԵՑՆ Ս. ՍԱՀԱԿԱՑ

1. Հասած է մեզի Տեսիլք մը, որ վերագրուած է Մեծին Սահակայ, Հայոց Հայրապետի: Տեսիլքիս բնագիրը ծանօթ է հրատարակի վրայ: Անոր յառաջադասութեան, հեղինակի եւ գրութեան ժամանակի մասին կարծիքներ եւ քննութիւններ. բայց յարուցուած են քննութիւնները. բայց յարուցուած հարցերը չեն գտած լրիւ լուծումը:

Հարցերը մէւանգամ քննութեան ենթարկելէ յառաջ, որպէս զի իրաց մինչեւ այսօր առած ընթացքը պայծառ ներկայացուցած ըլլամ, կարեւոր համարեցայ գիւրընկալ չրջագծի մէջ պատկերացնել Տեսիլքիս չուրջը ի սկզբանէ անոր գոյացած գրականութիւնը. եւ նախ իսկ Բնագրին ստանդարտիւնը, նախնեաց վկայութիւններն եւ նոր եւ նորագոյն չրջաններուն անոր չուրջը յայտնուած տեսութիւնները:

Շատ քիչերը, գժբախտաբար, լրջօրէն եւ առարկայական զննութեամբ մերձեցած են Տեսիլքիս քննութեան: Յաճախ անհիմն ենթադրութիւններ հիմ ծառայած են քննադատական կառուցուածքներու. յայտնուած են երբեմն նաեւ յանդուգն հաւակնութեամբ տեսութիւններ, եւ զարմանալիօրէն այնպիսիներ, որոնք իրենց կեանքի մէջ առ հասնելէ, բուկ իրրեւ ստանդարտ քաղանուն եղած են:

2. Սրբոյն Սահակայ Տեսիլին բնագիրը ստանդարտ է մեզի Ղազար Փարպեցւոյ Պատմութեան սկիզբը դրուած Ա. Դրուագին մէջ, որ կը բաղկանայ երեք մասէ.

ա. Յառաջաբանական մուտք.
բ. Տեսիլն եւ Մեկնութիւնը.
գ. Վերջաբան:

Մուտքին մէջ կը պատմուի, թէ Վռամշ.ի օրով, Սահակ կաթողիկոս գահընկէց եղած էր եւ աթոռը յանձնուած Սուրմակ, ապա Բրքիշոյ եւ հուսկ յետոյ Շահակ ասորի (Մանազկերտցի, Աղբիանոսեան անէ) անհանգաստ կաթողիկոսներու: Վերջնոյս մահէն եռաքը հայ նախարարները խորհուրդի կը նստին եւ կ'որոշեն դիմել Սահակ գահընկէց կաթողիկոսին եւ խնդրել, որ՝ մոռացութեան տալով իրեն դէմ եղած անիրաւութիւնը յանձն առնէ մխիթարամ ձեռք առնել Աթոռին վարչութիւնը: Սահակ կը մերժէ նախարարներու առաջարկը. այս առթիւ կը պատմէ անոնց Տեսիլք մը, զոր նա տեսած էր «յառաջ քան զձեռնադրելն յեպիսկոպոսութիւն», ուսոի մինչեւ երէց էր:

Աւագ հինգշաբթի օրը, Երեկոյեան ղէմ կը գտնուէի վաղարշապատ, կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ, բազմած աթոռին վրայ, «մերձ առ սեղանն Աստուծոյ». եւ ահա կը յայտնուի ինձ «յանուրջս», «գիտելութիւն» ապագայ ժամանակի: Այսպէս կը պատմէ Սահակ իւր Տեսիլը հայ նախարարներուս: Տեսիլքս կ'ընդունի Սահակ ի պատասխան իւր ամենօրեայ խնդրուածքին, որով կը հայցէր Աստուծմէ «չնորհել ինձ արու որդի, որպէս եւ <չնորհեալ էր> նախնեացն իմոց՝ որ յառաջ քան զիս էին ամուսնացեալք յաղագս որդւոյ ձնութեան»:

Տեսիլքս, զոր կ'ընդունի Սահակ, մութ էր ըստ իմաստին: Եւ ահա կ'երեւայ իրեն Աստուծոյ հրեշտակը եւ կը բացատրէ մի առ մի Տեսլեան խորհրդաւոր միտքը, զոր կարելի է ամփոփել այսպէս. Սահակ թէպէտ արու զաւակ պիտի չունենայ, բայց պիտի յառնեն իր ցեղէն (աղջկան գծէն) չառաւելագոյնները, որոնք իրենց արեամբը պիտի յաճախեն Աստուծոյ փառքը: Կաթողիկոսութիւնը թէեւ պիտի դադրի յանձին Սահակայ Ս. Գրիգորի ցեղէն, բայց պիտի ելլէն «ի վիճակէ ցեղին Գրիգորի» քահանայապետներ, որոնք պիտի նորոգեն Գրիգորի ցեղին քահանայապետութիւնը: Կ'ակնարկուի նաեւ Արշակունեաց ազգադրումը (յանձին Վռամշապուհի) եւ նոյն հարստութեան նորոգութիւնը (յանձին Արտաշիսի):

© National Library of Armenia